

Đọc viết sớm

Chúng ta đang sống trong một thế giới có chữ viết, trong một xã hội đề cao việc đọc và viết. Trẻ bắt đầu nhận thức và phản ứng với thế giới chữ viết trước quá trình học đọc và viết chính thức rất sớm. Môi trường của chúng chứa đựng rất nhiều ví dụ về chữ viết, từ các chữ viết trong các cửa hàng, và trên tấm vé xe buýt tới các quyển truyện đọc tại nhà và ở trường. Thông qua các trải nghiệm hàng ngày, trẻ dần dần quen thuộc với các sản phẩm có chữ viết. Khi chúng nhìn thấy một ai đó viết tin nhắn trên điện thoại hay viết một lá thư, chúng có thể nhận thức quá trình viết. Những trải nghiệm này sẽ rất quan trọng nếu như trẻ nhận thức được là viết mang một ý nghĩa nào đó. Điều đó sẽ bắt đầu một bước khởi đầu hướng tới việc đọc và viết.

Học đọc và viết

Học đọc và viết là một quá trình lâu dài và phức tạp đối với hầu hết các trẻ. Chúng sẽ cần học các kỹ năng và các nguyên tắc và thực hành thật nhiều để củng cố kỹ năng này. Nếu trẻ bắt đầu thích thú với các quyển sách, khi đó chắc chắn là điều này sẽ khuyến khích trẻ và tạo cho trẻ một lý do để kiên trì.

Lên 5 tuổi, nhiều trẻ có một lượng từ vựng nhất định. Hầu hết các trẻ có thể nhận ra được tên của mình; nhiều trẻ đã có thể viết tên của mình. Việc dạy đọc và viết chính thức sẽ thường bắt đầu tại trường mẫu giáo theo đó những trải nghiệm và các hoạt động khác, ít chính thức hơn sẽ góp phần vào sự phát triển kỹ năng đọc và viết. Các hoạt động này bao gồm những hoạt động liên quan tới một hoặc tất cả các vấn đề dưới đây:

- *Các kỹ năng phối hợp tay-mắt và kỹ năng vận động tinh* – bạn cần điều khiển bút để viết
- *Phân biệt thị giác* – điều quan trọng là phải phân biệt một từ hoặc một chữ cái với từ hoặc chữ cái khác.
- *Chuỗi* – trật tự chữ cái hoặc từ làm thay đổi nghĩa
- *Phân biệt thính giác* – nghe sự khác biệt giữa các âm và sự phối hợp các âm giúp cho việc đọc
- *Sử dụng các biểu tượng* – đọc và viết là các dạng biểu tượng trong đó một dấu hiệu, sự phối hợp các chữ cái thể hiện một ý nghĩa khác.
- đọc và viết là các dạng biểu tượng trong đó sự phối hợp các chữ cái biểu thị một ý nghĩa khác.

Trong giai đoạn này điều vô cùng quan trọng là cần phải sử dụng việc đọc và viết như một trò chơi có ý nghĩa. Ví dụ: "viết" một tin nhắn trên điện thoại trong trò chơi đóng vai, hoặc 'đọc' một menu trong một quán cà phê giả vờ.

Đọc

Có hai cách tiếp cận cơ bản được sử dụng trong việc dạy đọc:

- Nhìn và nói - một cách tiếp cận việc đọc dựa trên việc nhận thức hình dáng hoặc mẫu từ.
- Âm học - một cách tiếp cận mà dựa trên việc nhận ra các âm.

Nhìn và nói liên quan tới việc nhận ra cả từ dựa trên hình dáng của nó. Các từ thường được viết trên các thẻ tranh và trẻ sẽ cố gắng ghi nhớ chúng. Sau đó, trẻ có thể đọc các câu chuyện đơn giản gồm các từ mà chúng đã được học. Chúng nhận ra các từ nhờ

hình dạng của chúng khi nhìn vào chúng. Nhược điểm của cách tiếp cận này là những người đọc sớm sẽ không có cách nào nhận ra các từ mà họ chưa được học.

Âm học chia các từ thành các âm và khuyến khích đọc từng âm hình thành từ. Người ta khuyến khích trẻ đọc từng mẫu âm của các từ, chú ý tới vần và điệu. Kiến thức về âm học sẽ giúp trẻ có được một chiến lược tốt trong việc thử các từ không quen thuộc, đặc biệt trong ngôn ngữ như tiếng Việt, các âm tiết đọc không thay đổi. Ví dụ như các âm của các chữ cái khi đọc không thay đổi, ngay cả khi các chữ cái được ghép vào với nhau để hình thành các âm tiết và các từ.

Trên thực tế, một sự phối hợp cả hai phương pháp trên thường là một cách tiếp cận tốt nhất nhưng cần phải có các đồ dùng dạy đọc, đặc biệt là các quyển truyện.

Những trẻ đọc sớm cần phải được thực hành nhiều. Khi bạn nghe trẻ đọc, bạn có thể giúp chúng bằng cách:

- chú ý tới chúng
- tìm một nơi mà có ít sự sao lãng nhất
- cho trẻ thời gian suy nghĩ
- giúp trẻ khi cần thiết - đôi khi khuyến khích trẻ một chút hoặc một sự gắn kết nào đó. Ví dụ 'Âm đó là âm gì?' 'Cái gì đang diễn ra trong bức tranh đó?' có thể giúp trẻ tiếp tục.
- Nói về quyển sách và khuyến khích trẻ nói với bạn - trẻ có thể làm mất ý nghĩa của một câu chuyện khi đọc từng từ một.
- Kiểm soát và ghi lại sự tiến bộ của trẻ - bạn có thể cho rằng trẻ đang đọc một quyển sách nào đó không tốt lắm do đó bạn nên gợi ý một cái gì khác chẳng hạn như một cách tiếp cận khác phù hợp với từng trẻ.
- Nói cho trẻ biết các mẫu từ và âm.
- có thái độ tích cực đối với những tiến bộ của trẻ.
- làm các quyển sách cá nhân về trẻ với dòng chữ đơn giản về chúng, và gia đình, v.v

Đọc là một kỹ năng phức tạp, cần phải có nhiều năm mới có thể có được kỹ năng này. Cũng giống như mọi kỹ năng khác, một số trẻ sẽ nắm bắt kỹ năng này một cách dễ dàng và tiến bộ rất nhanh trong khi những trẻ khác lại gặp nhiều khó khăn hơn.

Viết

Trẻ bắt đầu viết bằng cách vạch các đường. Đối với người lớn những đường vạch này chỉ là những đường nguệch ngoạc không có ý nghĩa gì nhưng đối với trẻ, đó có thể là tên của chúng hoặc một bức vẽ bố của chúng, v.v. Trong những năm đầu tiên trong trường, trẻ cần học các nguyên tắc và các quy ước của việc viết. Nó trở thành một công cụ quan trọng mà chúng sử dụng để giao tiếp với bản thân và với thế giới bên ngoài.

Quy ước của việc viết mà trẻ cần phải học là:

- *Sắp xếp chữ cái* – trẻ cần biết cách hình thành đúng và thống nhất các chữ cái. Điều này có nghĩa là bạn biết bắt đầu và kết thúc ở đâu và cần được thực hành nhiều. Trẻ cũng cần học cách cảm nhận sự chuyển động của tay khi chúng viết chữ cái đó. Vạch ra trong không khí và trên cát giúp tăng cường điều đó.
- *Định hướng* – trong tiếng Việt (và nhiều ngôn ngữ khác) điều này có nghĩa là viết (và đọc) từ trái sang phải và từ trên xuống dưới.

- *Để cách* – các nhóm chữ cái ghép lại với nhau tạo nên các âm tiết và các từ và khoảng cách để phân tách các âm tiết và các từ. Việc để cách các âm tiết và các từ đúng cần phải được thực hành.
- *Đánh vần* – trẻ cần học một cách chuẩn để đánh vần các từ. Tuy nhiên, sự tập trung quá mức tới điều này ở giai đoạn quá sớm sẽ hạn chế và kiềm chế việc viết của trẻ.
- *Chấm câu* – đây là một kỹ năng cần nắm bắt sau nhưng trẻ đã chú ý tới dấu đó ngay từ sớm khi chúng đọc và bắt đầu đưa nó vào trong phần viết của chúng. Việc chấm câu cũng bao gồm việc sử dụng các chữ thường và chữ hoa một cách phù hợp.

Việc viết của trẻ không chỉ về các kỹ năng mang tính kỹ thuật được liệt kê trên đây mà nó còn về cả nội dung nữa. Đôi khi trẻ sẽ bị lẫn lộn giữa các kỹ năng mang tính kỹ thuật này và điều này làm ảnh hưởng tới nội dung viết của chúng. Một trẻ luôn lo lắng về việc chúng có đánh vần đúng hay không hoặc sợ mắc lỗi có thể kém tập trung hoặc không thích viết. Nó sẽ chỉ là một nhiệm vụ cần phải hoàn thành vì người lớn yêu cầu điều đó. Một người lớn nhạy cảm sẽ theo dõi tiến bộ của trẻ và đưa ra sự cần thiết phải sửa lỗi đánh vần vào một giai đoạn phù hợp, đảm bảo chắc chắn là trẻ luôn giữ được sự tự tin về khả năng viết của chúng.

Người ta dạy viết theo nhiều cách khác nhau. Mọi cách tiếp cận sẽ đảm bảo là trẻ học cách ghép các chữ cái phù hợp và ngày càng viết thành thạo kiểu chữ của mình. Một số trường học thích cách tiếp cận mà trẻ tự viết hoàn toàn và sau đó đọc lại những gì trẻ viết lại cho người lớn. Sau đó người lớn có thể xác định một chủ đề nào đó với trẻ để có thể cùng thảo luận. Cách tiếp cận này người ta gọi là viết độc lập (emergent writing).

Viết độc lập – một cách tiếp cận tới việc viết mà khuyến khích trẻ viết một cách độc lập; người ta còn gọi đó là viết phát triển.

Phương pháp này giúp trẻ tiến bộ với những gì trẻ muốn viết mà không phải đợi người chỉ cho chúng cách thức đúng để viết một từ. Các nhà bình luận cho rằng với phương pháp này cần phải mất nhiều thời gian hơn mới có thể đạt tới sự chính xác về mặt kỹ thuật. Các trường học khác lại đặt việc tập trung vào sự chính xác sớm hơn. Trẻ phải phụ thuộc vào người lớn trong giai đoạn đầu trong việc đánh vần đúng. Các nhà bình luận về cách tiếp cận này cho rằng trẻ sẽ trở nên quá phụ thuộc vào người lớn và không tự tin để tự cố gắng.

Trong thực tế, sự kết hợp cả hai phương pháp này thường là cách tiếp cận tốt nhất với mục đích giúp trẻ viết mà vẫn thể hiện được cả sự độc lập và tính chính xác.

Trẻ viết sớm cần được thực hành nhiều. Bạn có thể giúp chúng bằng cách:

- Ngồi với trẻ và giúp chúng ghép các chữ cái một cách phù hợp. Những trẻ thuận tay trái có thể cần sự giúp đỡ riêng.
- Hãy là một người làm mẫu tốt. Hãy cho trẻ nhìn thấy bạn viết một cái gì đó. Trẻ sẽ nhận thấy một điều là viết là một phần của cuộc sống hàng ngày.
- Khi bạn viết cho trẻ, hãy đảm bảo là chữ viết của bạn rõ ràng, dễ đọc và chính xác. Nếu trẻ bắt chước chữ viết của bạn, hãy đảm bảo là chữ viết đó đủ to.
- Hãy nói với trẻ về chữ viết của chúng; dùng chúng để trưng bày. Hãy cho chúng biết rằng bạn đánh giá cao giá trị của những chữ viết đó.

- Hãy giao cho trẻ nhiều việc để viết chứ không chỉ là các câu chuyện. Hãy cho chúng viết các danh mục hàng để đi chợ, viết thư và viết giấy mời, v.v.
- Cho trẻ thấy rằng có thể tìm thấy chữ viết ở nhiều nơi khác nhau. Hãy làm các bộ sưu tập - giúp trẻ tham gia vào - làm các quyển truyện tranh, các hộp ngũ cốc, vé xe buýt, các nhãn của đồ thực phẩm, v.v
- Giúp trẻ viết theo nhiều cách khác nhau như làm các quyển sách.

Phát triển các kỹ năng vẽ sớm.

Các kỹ năng vẽ sớm

Ban đầu trẻ nắm bút bằng cả bàn tay và vẽ những nét nguệch ngoạc. Người ta gọi đó là "nắm trong lòng bàn tay (palmar grasp)". Một số trẻ cầm ở phần cuối của bút gần ngón cái (lòng bàn tay úp sấp) (palmar pronate), trong khi các trẻ khác cầm phần cuối của bút gần ngón tay út (gọi là nắm ngửa lòng bàn tay) (palmar supinate grasp). Dần dần, các ngón tay xoè ra ôm lấy toàn bộ cái bút, trong khi vẫn nắm bút trong lòng bàn tay. Đôi khi, nó chuyển sang kiểu nắm "lòng bàn tay hướng tâm (radial palmar)" hoặc "nắm với các ngón tay theo kiểu con số (digital pronate)". Tiếp theo vị trí bút được chuyển từ lòng bàn tay sang giữa ngón cái và các ngón tay. Ngón cái và các ngón tay cũng nắm giữ chiếc bút một cách vững về. Hầu hết các vận động này xuất phát từ cổ tay và cánh tay. Người ta gọi là kiểu nắm "các ngón tay cứng nhắc" hoặc "các ngón tay chưa thành thạo"

Cuối cùng, trẻ bắt đầu cầm nắm thành thạo hơn với vị trí bút được giữ giữa đầu ngón cái và hai ngón tay đầu tiên, sử dụng vận động cơ khớp nhỏ của tay để chuyển dịch cái bút. Người ta gọi đó là "nắm với các ngón tay năng động" (dynamic tripod grasp)

Các hoạt động tăng cường kỹ năng cầm bút

Giai đoạn đầu là giai đoạn thích thú với việc vẽ nguệch ngoạc trên giấy.

- Dùng các mẫu bút chì ngắn hoặc phần hơn là những chiếc bút dài. Với một chiếc bút có độ dài thích hợp, con bạn có thể sử dụng cách cầm nắm lòng bàn tay nhưng nếu bạn đưa cho chúng một mẫu bút chì ngắn, nó sẽ không vừa với lòng bàn tay của trẻ nên chúng sẽ sử dụng ngón tay cái và các ngón tay theo kiểu cầm nắm với các ngón tay.
- Những chiếc bút chì có dạng tam giác có thể giúp trẻ cầm nắm chiếc bút theo kiểu cầm nắm với các ngón tay.
- Những chiếc bút đánh dấu to có thể khuyến khích trẻ sử dụng kiểu cầm nắm với các ngón tay.
- Khi trẻ phát triển hơn, một chiếc bút hình tam giác có thể tiếp tục củng cố cách cầm nắm với các ngón tay.

Học cách sắp xếp các cử cái/ghép chữ

- Vị trí là quan trọng. Hãy đặt giấy ở vị trí ngang tầm mắt (trên một cái khung vẽ hoặc trên bảng) để tay phải đưa lên trước mắt. Điều này giúp cho sự phối hợp tay mắt khi trẻ bắt đầu học cách di chuyển bút trên giấy. Nó còn giúp sự phát triển sự ổn định của vai và vị trí của cổ tay. Trẻ bắt đầu dùng các cơ lớn ở bàn tay với sự vận động của toàn cánh tay.
- Để giấy trên bàn hoặc sàn nhà, gắn chặt xuống để nó không chuyển dịch được. Khi khả năng điều khiển của trẻ tăng lên, trẻ sẽ có thể giữ được tờ giấy bằng bàn tay khác của mình.

Các hoạt động trợ giúp

- Thực hành vẽ các đường thẳng đứng và đường ngang bắt đầu bằng một chấm màu xanh (giống như đèn giao thông: đèn xanh: đi) và kết thúc bằng một chấm đỏ (đèn đỏ: dừng lại, kết thúc).
- Các hoạt động nối ghép đơn giản: vẽ một đường từ một hình ở một cột tới một hình tương tự ở cột bên kia.
- Các hoạt động nối các chấm tăng cường nhận biết điểm khởi đầu/kết thúc xác định với chuỗi số và chữ cái.
- Các trò chơi như trò vẽ một đường qua các một nhóm các đường khác mà không cắt một đường nào trong nhóm đó là một hoạt động khác có thể giúp trẻ bắt đầu một nét sau đó dừng lại và thay đổi hướng.

Vẽ

Vẽ là sự trải nghiệm đầu tiên của trẻ trong việc bộc lộ tư duy hay ý tưởng của mình trên giấy. Việc có nhiều cơ hội thử nghiệm trên các chất liệu khác nhau như sơn hoặc vẽ trên giấy có khung vẽ, trên bảng đen, hoặc trên một tờ giấy to gắn trên mặt bàn hoặc dưới sàn. Trẻ cần thời gian để khám phá các đường nguệch ngoạc mà chúng đã tạo ra và sự kết nối các đường riêng lẻ để tạo nên các hình trên giấy.

Sách cho trẻ

Sách là một phần quan trọng và không thể thiếu trong chương trình giáo dục. Việc trải nghiệm sớm các quyển sách rất quan trọng trong việc hình thành một thái độ tích cực đối với sách và việc đọc.

Tại sao sách lại quan trọng?

Sách và các câu chuyện là một phần quan trọng trong sự phát triển của trẻ. Người ta có thể giới thiệu sách và các câu chuyện cho các trẻ rất nhỏ. Mặc dù trẻ có thể không hiểu hết được câu chuyện nhưng một thời gian đọc sách yên lặng và riêng tư với cha mẹ hoặc người chăm sóc sẽ hình thành một sự giao tiếp tích cực đối với trẻ. Ngược lại điều này cũng giúp trẻ hình thành một thói quen đọc và lắng nghe các câu chuyện mà sẽ đem lại nhiều lợi ích cho trẻ.

Sự phát triển ngôn ngữ

Ngôn ngữ cần được học: trẻ càng phải bộc lộ nhiều mẫu ngôn ngữ khác nhau, ngôn ngữ của trẻ chắc chắn sẽ càng phong phú. Lắng nghe các câu chuyện và nói về các quyển sách giúp trẻ nhỏ học cách lắng nghe và đáp ứng với các âm và giai điệu của ngôn ngữ nói. Điều này rất quan trọng đối với sự phát triển lời nói ở mọi mức độ. Ban đầu, trẻ cần nhận ra các âm và giai điệu xuất hiện trong ngôn ngữ của chúng; Một khi chúng đã đạt được điều này, chúng cần thực hành và chau chuốt khi sử dụng ngôn ngữ nói.

Việc lắng nghe các câu chuyện cũng có thể mở rộng vốn từ cho trẻ. Một khi hầu hết các ngôn từ trong câu chuyện đã trở nên quen thuộc đối với trẻ, người ta có thể giới thiệu ngôn ngữ mới và mang tính tưởng tượng cho trẻ. Trẻ sẽ bắt đầu hiểu những từ mới này trong một ngữ cảnh nào đó của chúng. Đó là cách chúng sử dụng các từ và kết nối với nội dung của câu chuyện và tranh vẽ.

Việc trải nghiệm sách và kể chuyện cũng là một phần quan trọng trong việc hiểu các biểu tượng sớm ở trẻ. Trẻ nào được tiếp xúc với sách bắt đầu hiểu những dòng chữ

nguồn ngồn trên giấy biểu trưng cho lời nói. Đây là một kỹ năng quan trọng trong việc phát triển kỹ năng đọc và viết.

Phát triển cảm xúc

Sách và các câu chuyện rất thú vị. Chúng tạo cho trẻ cơ hội thể hiện các cảm xúc tích cực. Chúng đem đến cho trẻ một thế giới tưởng tượng phong phú, tạo hứng thú cho trẻ và thông qua việc xác định các nhân vật và cốt truyện, trẻ có thể phát triển và thực hành những phản ứng của riêng mình đối với các sự kiện và trải nghiệm các tình huống và cảm xúc thuộc về các trải nghiệm trong chính cuộc đời của chúng. Có thể thực hiện việc này trong một môi trường an toàn nơi mà trẻ có một nhân tố kiểm soát các sự kiện.

Phát triển nhận thức

Sách nếu được chọn một cách cẩn thận, có thể kích thích trí tưởng tượng của trẻ rất tốt. Chúng có thể khuyến khích tư duy và ý tưởng thú vị. Sự phát triển trí tưởng tượng là một phần quan trọng của sự sáng tạo. Tư duy và ý tưởng sáng tạo là một phần quan trọng của chất lượng cuộc sống cần thiết cho sự phát triển của xã hội.

Sách cũng đem đến cho trẻ một loạt các khái niệm khác nhau. Sự lặp lại và các bối cảnh khác nhau giúp trẻ phát triển sự hiểu biết về thế giới mà chúng đang sống. Nghe các câu chuyện, nhớ lại và liên kết các sự kiện cũng là các cách tích cực để kéo dài thời gian tập trung chú ý và tăng cường trí nhớ của trẻ.

Phát triển xã hội

Sách và các câu chuyện không chỉ là sự thể hiện của một chuỗi các hoạt động; chúng đem lại một loạt các thông điệp về cách một xã hội hoạt động như thế nào. Việc này bao gồm các dạng hành vi được chấp nhận, các mong đợi về các nhóm trong xã hội và các chuẩn mực đạo đức về việc đúng và sai. Trẻ sẽ thu nhận những thông điệp này. Vì vậy, điều quan trọng là các quyển sách cho trẻ nhỏ cần mô tả sinh động một quan điểm tích cực về xã hội và mọi người trong xã hội đó. Quan điểm tích cực về thế giới góp phần giúp trẻ nhỏ hướng tới một quan điểm mang tính xây dựng và cân bằng về cuộc sống.

Thời gian kể chuyện theo nhóm và cùng nhau chia sẻ về các quyển sách giúp phát triển các kỹ năng xã hội về việc chia sẻ, luân phiên và hợp tác với người khác. Trẻ bắt đầu học được một điều là chúng phải cân nhắc và xem xét những nhu cầu và mong muốn của người khác. Thời gian cho các câu chuyện cũng có thể cung cấp cho trẻ và người lớn cơ hội xây dựng và duy trì mối quan hệ. Nếu trẻ được cung cấp một môi trường thoải mái và ấm cúng, trẻ và cả người lớn cũng sẽ cảm thấy một sự gần gũi và ấm áp khi tham gia vào buổi kể chuyện này.

Lựa chọn sách cho trẻ

Điều quan trọng là phải lựa chọn một cách kỹ lưỡng các quyển sách cho trẻ. Trẻ có những nhu cầu và lợi ích ở các giai đoạn phát triển khác nhau. Có thể thu được lợi ích cao nhất nếu sách được chọn đáp ứng nhu cầu của trẻ. Mọi trẻ là các cá nhân riêng biệt và sẽ có những nhu cầu, sở thích khác nhau. Tuy nhiên, có một số điểm chung mà chúng ta cần lưu ý khi lựa chọn sách cho trẻ nhỏ:

Thiết lập thời gian kể chuyện

Cần phải thiết lập một thời gian nào đó cho các câu chuyện một cách cẩn thận như mọi hoạt động khác cho trẻ. Cần lưu ý các điểm dưới đây đối với việc kể chuyện: nên trên cơ sở một-một hay trong một nhóm nhỏ hay một nhóm lớn:

- Chọn một quyển sách phù hợp đối với trẻ có cân nhắc tới sở thích và thời gian tập trung chú ý của chúng.
- Cho trẻ xem từng trang một khi đọc chuyện cho trẻ.
- Chỉ vào các từ khi bạn đọc chúng, chỉ vào các từ từ trái sang phải và vào các từ đơn lẻ khi bạn đọc chúng. Điều này sẽ giúp trẻ phát triển các kỹ năng đọc và viết qua tai.
- Kể chuyện một cách nhiệt tình, cho trẻ thấy là bạn đang thích thú với điều đó.
- Hãy nói về quyển sách sau khi bạn đã đọc qua nó và tiếp tục với các bài hát và vần điệu kết nối với chủ đề đó.

Khi kể một câu chuyện cho một nhóm trẻ bạn cũng cần nghĩ tới những vấn đề sau:

- *Góc kể chuyện* – cần phải tạo cảm giác ấm cúng, yên tĩnh, thoải mái.
- *Cấu trúc của buổi kể chuyện* – lời mở đầu, đọc chuyện, thảo luận về các chủ đề và câu hỏi, các bài hát và các bài vần phù hợp với câu chuyện nếu có thể.
- *Các dụng cụ trợ thị* – bảng để gắn các bức tranh về câu chuyện, các con rối và các đồ dùng khác sẽ khuyến khích sự tham gia và hiểu biết. Túi để đựng các con rối, trò chơi, hoặc các hoạt động khác liên quan tới câu chuyện đặc biệt có hiệu quả.
- *Quản lý hành vi* – cách bạn sẽ quản lý hành vi để làm giảm thiểu sự ngắt quãng nhằm đảm bảo là mọi trẻ có thể tham gia vào buổi kể chuyện.

Sách là một công cụ rất hữu hiệu trong việc gây ảnh hưởng tới các quan điểm của trẻ về xã hội mà chúng đang sống. Do đó, đối với trẻ, sách phải phản ánh các hình ảnh tích cực về mọi mặt của xã hội trên cả các dòng chữ và minh hoạ.

0-3 tuổi:

- Truyện tranh rất phù hợp trong giai đoạn lứa tuổi này đặc biệt đối với trẻ dưới 1 tuổi.
- Khi có các chữ viết minh hoạ, cần phải hạn chế số lượng chữ đặc biệt đối với trẻ từ 0-1 tuổi.
- Tranh trong truyện cần có màu sắc sáng sủa và rõ nét.
- Các bức tranh cần ít chi tiết. Chúng cần được đơn giản hoá để trẻ có thể dễ dàng nhận ra - các đặc điểm quan trọng nhất của các bức tranh cần phải được thể hiện rõ.
- Trẻ thích các chủ đề tương tự nhau, ví dụ: gia đình, động vật.
- Dần dần tăng tính phức tạp của các bức tranh và đoạn văn minh hoạ cho trẻ từ 2 tuổi trở lên.
- Không khí của buổi kể chuyện cũng quan trọng ngang với các câu chuyện và các quyển sách; một quãng thời gian ấm áp, gần gũi, thân mật sẽ giúp trẻ có thái độ tích cực đối với các quyển sách và các câu chuyện đọc.

3-7 tuổi:

- Các tranh minh hoạ cần sáng sủa, rõ nét và bắt mắt nhưng có thể chi tiết hơn và có nhiều ý nghĩa hơn những gì chúng nhìn thấy trong các bức tranh đó.
- Các câu chuyện có cốt truyện luôn được ưa thích với phần đầu, giải quyết vấn đề, kết thúc vấn đề.
- Câu chuyện cần phải dễ theo dõi, với số lượng nhân vật hạn chế.
- Sự lặp đi lặp lại là rất quan trọng để người đọc hoặc người nghe có thể tham gia vào câu chuyện.
- Trẻ rất thích các bức tranh minh hoạ - nhờ nó, trẻ có thể bước vào thế giới của sự tưởng tượng.

- Trẻ thích thú với những tình tiết hài hước trong các câu chuyện nhưng cần phải rõ ràng, không được chơi chữ hoặc gây nhầm lẫn.

Dưới đây gồm những vấn đề cần lưu ý:

3-5 tuổi:

- Nhắc đi nhắc lại rất quan trọng - đối với sự phát triển ngôn ngữ và đối với sự thích thú âm và nhịp điệu của ngôn ngữ.
- Các quyển truyện cần vừa phải, không dài quá mà cũng không ngắn quá. để giữ được thời gian chú ý của trẻ.
- Các quyển truyện cần ít chữ viết mà thật nhiều tranh minh hoạ cho nội dung. Các chủ đề ưa thích cần về các đồ vật và các sự kiện diễn ra hàng ngày.

5-7 tuổi:

- Một câu chuyện được xác định rõ ràng và môi trường là rất quan trọng.
- Sở thích, những trải nghiệm và trí tưởng tượng rộng lớn hơn của trẻ cần được thể hiện trong các chủ đề.
- Có thể phát triển các nhân vật thông qua câu chuyện.
- Ngôn ngữ có thể phong phú hơn - việc sử dụng vần điệu, giới thiệu vốn từ mới và sử dụng sự lặp đi lặp lại để tạo ấn tượng sâu sắc.

Kể chuyện

Những vấn đề cần suy nghĩ:

- Cách phát triển các hình ảnh tích cực khi kể chuyện.
- Cách sắp xếp giúp trẻ cảm thấy thoải mái.
- Các cách kết nối và duy trì sự thích thú của trẻ.
- Kể các câu chuyện và đọc những câu thơ có vần cho trẻ.
- Cách trẻ có thể phản ứng với các câu chuyện và vần điệu.
- Cách thiết lập một buổi kể chuyện
- Kết thúc buổi kể chuyện.

Cách phát triển các hình ảnh tích cực khi kể chuyện

Nội dung của một câu chuyện có thể có ảnh hưởng sâu sắc tới cách mà trẻ nhìn nhận về bản thân, gia đình và thế giới xung quanh. Điều quan trọng cần nhớ là:

- Cả bé trai và bé gái đều có thể có những ý tưởng và sự tưởng tượng riêng.
- Sự đa dạng của các nhân vật và văn hoá đều cần phải được tôn trọng.
- Trẻ có nhu cầu đặc biệt có thể đóng các vai chính trong một câu chuyện.
- Cha mẹ có thể giúp cung cấp các câu chuyện ở các nền văn hoá khác và bằng ngôn ngữ khác.

Cách giúp trẻ cảm thấy thoải mái

Trẻ cần được ngồi thoải mái trong suốt thời gian kể chuyện và dễ dàng nghe và nhìn bạn. Bạn cũng cần thoải mái, người hơi cao hơn trẻ một chút và có thể nhìn thấy chúng một cách dễ dàng.

Trong một nhóm lớn – trẻ nên ngồi trên thảm hoặc trên chiếu. Trong một nhóm khoảng 5-6 trẻ, bạn cũng có thể ngồi ngang tầm với trẻ và cho chúng ngồi gần với bạn hơn.

Một - một hoặc từng cặp – với một hoặc hai trẻ, chúng có thể ngồi trong lòng bạn nếu chúng muốn hoặc ngồi gần bạn trên một cái ghế. Đây là một thời điểm tuyệt vời để giúp con bạn cảm thấy đặc biệt.

Các cách tăng cường và duy trì sự thích thú của trẻ.

Không bao giờ bắt đầu một câu chuyện cho đến khi mọi trẻ đã được sắp xếp chỗ ngồi và sẵn sàng lắng nghe. Đôi khi bạn có thể phải chơi một trò chơi nhẹ nhàng hoặc hát một bài hát để giúp chúng lắng dịu xuống đặc biệt nếu chúng đang chơi bên ngoài trước thời gian đọc chuyện. Hãy nhớ là câu chuyện mà bạn chọn cần phù hợp với lứa tuổi của những trẻ được nghe và tham gia.

Nói cho trẻ một cái gì đó về câu chuyện trước khi bạn bắt đầu để chúng cảm thấy thích thú nghe thêm cũng rất quan trọng. Đối với các trẻ nhiều tuổi hơn mà có khả năng lắng nghe tốt hơn như lắng nghe một chương hoặc một phần của câu chuyện, với mỗi giờ kể chuyện, hãy dừng câu chuyện lại ở một đoạn nào đó thật thú vị. Điều này sẽ giúp chúng cảm thấy háo hức lắng nghe ở buổi kể chuyện hôm sau.

Hãy chắc chắn là bạn đã chọn lựa độ dài của câu chuyện phù hợp vì nếu câu chuyện quá dài, trẻ sẽ khó duy trì được sự tập trung chú ý.

Trợ thị

Bạn có thể sử dụng mọi thứ hỗ trợ để giúp bạn kể chuyện. Điều này sẽ giúp kích thích trí tưởng tượng của trẻ.

Danh mục các thứ hỗ trợ bạn có thể sử dụng là vô hạn và chúng không nhất thiết là phải đắt tiền. Dưới đây là một vài gợi ý:

- Mặc giống như một nhân vật
- Cho trẻ xem các bức ảnh hoặc tranh
- Sử dụng các con rối
- Cho trẻ xem các đồ vật từ câu chuyện như thức ăn, các con vật, v.v.
- Khi bạn kể chuyện, hãy đính các bức tranh về các nhân vật lên trên bảng.

Các cái túi đựng các đồ dùng phục vụ cho việc đọc chuyện là một thứ rất hữu ích. Những chiếc túi này bao gồm một quyển truyện và một loạt các đồ vật và các hoạt động liên quan tới chủ đề của câu chuyện.

Giọng kể của bạn

Giọng của bạn đóng một vai trò quan trọng nhất khi đọc một câu chuyện cho trẻ. Bạn nên sử dụng:

- Các giọng điệu khác nhau - thổi hồn vào câu chuyện với các giọng điệu khác nhau.
- Lên xuống giọng thích hợp và luôn thay đổi - bạn dùng giọng nói của mình như một nhạc cụ.
- Lời nói rõ ràng - để trẻ có thể hiểu câu chuyện - hãy chắc chắn là bạn ngồi thẳng và hơi cao hơn trẻ một chút.
- Thay đổi tốc độ khi cần cho phù hợp với câu chuyện.
- Ngừng lại khi cần thiết - đây có thể là một sự tạm dừng hiệu quả và gây ấn tượng cho câu chuyện.

Ngôn ngữ cơ thể

Ngôn ngữ cơ thể bạn cũng góp phần quan trọng vào không khí mà bạn kể một câu chuyện. Bạn có thể sử dụng:

- Giao tiếp mắt - mắt để thu hút sự chú ý của trẻ (mặc dù bạn hãy nhớ là một số trẻ có thể cảm thấy không thoải mái nếu bạn sử dụng quá nhiều việc này).
- Tay bạn khi cần cũng minh họa một phần cho câu chuyện như giả vờ nắm một con vật hoặc giả vờ ném một quả bóng có trong câu chuyện.
- Biểu lộ nét mặt cũng phản ánh cảm xúc của câu chuyện như sự vui sướng, hạnh phúc, sự sợ hãi, v.v.
- Góc cơ thể bạn - hơi nghiêng về phía trước để tăng tính hấp dẫn của câu chuyện vào một thời điểm cao trào.

Khi đọc cho một nhóm trẻ, hãy nhớ là bạn nên cầm quyển sách sao cho các trang sách ở trước mặt trẻ ngang với tầm của trẻ.

Kể chuyện và đọc các câu thơ có vần cho trẻ.

Kể một câu chuyện hoặc đọc các bài thơ có vần là một kỹ năng mà bạn sẽ phát triển thông qua thực hành. Một câu chuyện hay sẽ có cấu trúc: dẫn dắt vấn đề (phần đầu), giải quyết vấn đề (phần giữa) và kết thúc vấn đề (phần cuối). Khi đọc một quyển sách bạn sẽ phụ thuộc vào lời truyện nhưng khi *kể* một câu chuyện bạn sẽ phụ thuộc vào:

- Ngôn ngữ cơ thể bạn
- Giọng nói của bạn - cường độ và mức độ
- Những thứ đồ minh họa.
- Lôi cuốn trẻ tham gia vào khi cần thiết

Đó cũng có thể là một thời điểm lý tưởng cho bạn để bạn mặc giống như một nhân vật trong câu chuyện hoặc sử dụng một con rối vì trẻ cần tập trung vào bạn hơn là vào lời truyện.

Thời gian kể chuyện là một thời điểm lý tưởng để giới thiệu các câu chuyện truyền thống hoặc tập trung vào các câu chuyện mà các nhân vật chính có các nhu cầu về học riêng nào đó như trẻ ngồi trên xe lăn hoặc một nhân vật mà bị khiếm thị.

Cách trẻ phản ứng với các câu chuyện hoặc những câu thơ có vần.

Khi bạn đang kể một câu chuyện hơn là đọc, bạn có thể dễ dàng thay đổi độ dài của câu chuyện tùy thuộc vào khoảng thời gian chú ý của trẻ. Trẻ ngắt lời và chúng ta nên khuyến khích trẻ lắng nghe. Chúng có thể ngắt lời vì:

- Một phần của câu chuyện liên quan tới cái gì đó mà chúng biết và muốn chia sẻ điều đó với người khác.
- Phần nào đó của câu chuyện liên quan tới cái gì đó mà chúng không biết rõ.
- Câu chuyện không hấp dẫn chúng hoặc quá dài.

Trong những trường hợp như vậy, hãy giải quyết một cách cẩn thận và nhẹ nhàng dựa trên bản chất của sự ngắt lời đó - một vài sự ngắt lời có thể mang tính tích cực (ví dụ như hỏi các câu hỏi liên quan tới câu chuyện), một số mang tính tiêu cực (như trẻ đẩy bạn khác trong nhóm).

Cách thiết kế một buổi kể chuyện

Những hướng dẫn dưới đây có thể giúp bạn thiết lập một buổi kể chuyện:

- Hãy đảm bảo là mọi trẻ có thể nhìn hoặc nghe và bạn đã chọn một chỗ thích hợp để kể chuyện.
- Hãy cân nhắc kỹ những nhu cầu riêng biệt của từng trẻ để trẻ cảm thấy thích thú với câu chuyện (ví dụ: trẻ khiếm thị cần được ngồi gần quyển sách).
- Hãy làm quen với câu chuyện trước khi kể hoặc đọc - điều này sẽ giúp bạn đọc trôi chảy trong khi cầm quyển truyện sao cho mọi trẻ có thể xem được.
- Hãy cân nhắc việc sử dụng các công cụ trợ thị để tăng tính hấp dẫn của buổi kể chuyện.

Kết thúc buổi kể chuyện

Điều quan trọng là cần khuyến khích trẻ nhớ lại câu chuyện như một phần của sự phát triển ngôn ngữ. Đặt ra các câu hỏi cho trẻ vào cuối buổi kể chuyện là một cách tốt để phát triển các kỹ năng này. Hãy đảm bảo là các câu hỏi cần phải:

- Đa dạng và thú vị
- Khuyến khích nhớ lại câu chuyện
- Mở ra và khuyến khích thảo luận

Bạn cũng có thể muốn hát một vài bài hát thích hợp để phát triển chủ đề của câu chuyện hoặc nối kết các hoạt động của chương trình học tập với câu chuyện, chẳng hạn như kịch hoặc nghệ thuật.

Trên hết hãy vui vẻ, thư giãn và hứng thú với thời gian đặc biệt này!

Tài liệu đọc thêm:

Beith, K., Robinson, M., & Pullan, L. (2003). *Early years care and education: S/NVQ level 2*. Oxford, UK: Heinemann.

Beaver, M., Brewster, J., Jones, P., Keene, A., Neaum, S., Tallack, J. (2001). *Babies and young children: diploma in child care and education*. Cheltenham, UK: Nelson Thornes Ltd.

Beaver, M., Brewster, J., Neaum, S., & Tallack, J. (2004). *Early years care and education: NVQ2*. Cheltenham, UK: Nelson Thornes Ltd.

Hannah, L. (2001). *Teaching young children with autistic spectrum disorders to learn: a practical guide for parents and staff in mainstream schools and nurseries*.

Kumin, L. (2003). *Early communication skills for children with Down Syndrome: a guide for parents and professionals (2nd edition)*. Bethesda, MD: Woodbine House.